

BRANKA STIPANČIĆ

RAZGOVOR VODILA ANA KOVAČIĆ

1. Kojim nazivom definirate vlastito zanimanje i kako se odvijao vaš profesionalni put?

Povjesničarka umjetnosti, kustosica, urednica... Pred kraj studija, sredinom 1970-ih, počela sam nešto malo pisati za novine, uglavnom o Grupi šestorice umjetnika, s kojima sam se družila. Tada sam također radila za Kulturni pregled RTZ-a priloge o likovnoj sceni u Zagrebu. Sama sam birala o čemu ću pisati, a s obzirom da su me zanimali radikalniji oblici umjetnosti i posebno konceptualna umjetnost, moja avantura u tom mediju je kratko trajala. Sjećam se da su mi se, nakon godinu dana rada i napisanih priloga o izložbama *Gorgone* u GSU i *Radikalnog enformela u Hrvatskoj* u Galeriji Nova, zahvalili na suradnji. Prve izložbe, *Vrijednosti i Linije*, bile su vezane uz umjetnike okupljene u alternativnom prostoru Podroom, kao i moja prva suradnja s Galerijom suvremene umjetnosti. Zaposlila sam se na Pedagoškom fakultetu u Rijeci gdje sam predavala opću i nacionalnu povijest umjetnosti 19. i 20. stoljeća i taj sam posao doživjela kao produženje školovanja,

neku vrst magisterija. Zatim sam 10 godina radila u Galeriji suvremene umjetnosti, pa oko pet godina u Soros centru za suvremenu umjetnost – Zagreb i od 1999. godine sam nezavisna kustosica (slobodna profesija). Smatram se i urednicom jer sam uredila skoro sve kataloge izložbi kojih sam bila kustos, uključujući *low budget* nezavisna izdanja kao i kataloge retrospektivnih izložbi, monografije koje sam napisala te izdanja u kojima su surađivali brojni stručnjaci iz svijeta. Neko vrijeme uređivala sam blokove o likovnoj umjetnosti u časopisima *Pitanja* i *Quorum* u kojima sam prijevodom stranih teoretičara umjetnosti pokušala predstaviti nove teorijske diskurse.

2. Što biste naveli kao odlučujuće momente za razvoj vaših promišljanja i prakse, bilo u pogledu određenih koncepata koje ste razvili bilo u pogledu referencija i suradnji?

Bilo je mnogo utjecajnih ideja i događanja. Pokušat ću se sjetiti najranijih i najvažnijih koja su me na neki način usmjerila. Bila je to svakako djelatnost Galerije

- IVANA
- BAGO I
- ANTONIA
- MAJAČA
-
- BLOK
-
- BRANKO
- FRANCESCHI
-
- IVA
- RA DMILA
- JANKOVIĆ
-
- KONTEJNER
-
- LEONIDA
- KOVAČ
-
- SANDRA
- KRIŽIĆ
- ROBAN
-
- ZVONKO
- MAKOVIĆ
-
- ANTUN
- MARAČIĆ
- 123...
-
- TIHOMIR
- MILOVAC
-
- ANA
- PERAICA
-
- DAVORKA
- PERIĆ
-
- SABINA
- SALAMON
-
- BRANKA**
- STIPANČIĆ**
-
- KLAUDIO
- ŠTEFANČIĆ
-
- MARINA
- VICULIN
-
- JANKA
- VUKMIR
-
- WHW
-

suvremene umjetnosti i Galerije SC, zatim *Genre film festival*, *Muzički biennale*, *Festival studentskih kazališta u Zagrebu*, *Aprilski susreti* u Beogradu, koje sam počela posjećivati 1974. godine. Zanimale su me povijesne avangarde, antiumjetnost, minimalizam, konceptualna umjetnost, Fluxus, *happening*... O tome sam čitala najviše u časopisima: *Polja*, *Treći program*, *Delo*, *Ideje*, publikacijama kao što su *Rok*, *Mixed Media*... Tekstovi L. Lippard, J. Kosutha, A. Kaprowa, U. Mayer, C. Millet, G. Celanta, G. C. Argana, S. Morawskog... Od stranih časopisa *Avalanche* mi je otkrio *land art*, bila sam pretplaćena na *Studio International*... Ješa Denegri i Dimitrije Bašičević osobno su mi najviše značili. Druženja s konceptualnim umjetnicima tadašnje Jugoslavije otvaralo mi je horizonte. S jedne strane ideja dematerijalizacije umjetničkog djela, a s druge novi mediji – činilo se da je sve moguće, da ne postoje granice. Od 1970. moj partner je Mladen Stilinović, što je sigurno odredilo moj profesionalni život.

3. Koje metodologije upotrebljavate u svom radu? Što smatrate prostorom svoga javnog djelovanja?

Svakoj izložbi pristupam drugačije pa su metodologije različite. Moj prostor djelovanja je istovremeno širok ali također i na neki način fokusiran. Bavila sam se umjetnicima iz Hrvatske čija je aktivnost bila određena u 60-im ili 70-im godinama 20. stoljeća kod kojih je uočljiv konceptualni *background* (Josip Vaništa, Dimitrije Bašičević Mangelos, Goran Trbuljak, Mladen Stilinović, Vlado Martek, Goran Petercol i drugi). S druge strane zanimala me svjetska umjetnost, od povijesnih avangardi do suvremene umjetnosti, što je rezultiralo izložbama koje su se prvo pokazale kod nas a zatim u inozemstvu, te knjigama i katalozima.

4. Iz vašeg iskustva, koliko kustosa/ica sudjeluje u koncepciji, produkciji, prezentaciji i promociji umjetničkog rada? Kako postavljate granice u tom odnosu?

Tu ima više od jednog pitanja, a sva ona zavise od slučaja do slučaja. Ja ne postavljam granice. Svaka izložba je drugačija suradnja, u svakoj postoje brojni odnosi. Svaka je izložba „jedan privremeni svijet“, kako kaže Szeemann. Kao kustos nisam surađivala u koncipiranju nečijeg umjetničkog rada. Kada u tome postoji suradnja, pretpostavljam da je to onda veliko obostrano zadovoljstvo. Prezentaciju rada vidim kao kustosku domenu. Rad živi u kontekstu, a najčešće je kustos taj koji stvara uvjete u kojima će rad komunicirati s drugim radovima i s publikom. Kustos svakako sudjeluje u recepciji djela. Nekad se

nije razgovaralo o produkciji rada. Iz mojeg iskustva, tek kod izložbe *Riječi i slike*, koju je Soros centar za suvremenu umjetnost postavio 1994. u MSU, ozbiljnije smo radili na produkciji i većinu izabranih projekta producirali. Umjetnicima je potreban stimulans i potpora. Drago mi je da se kasnije to uobičajilo. Za *The Baltic Times*, koji smo Tihomir Milovac i ja radili u MSU i u Paromlinu (2001.), uspjeli smo realizirati rad *Formula X*, tj. avion u magli, latvijskog umjetnika Olega Tillbergsa. Naravno, u promociji umjetničkog rada kustos ima značajnu ulogu. Kod nas postoje izuzetni umjetnici koji nemaju međunarodnu karijeru isključivo zato što nedostaje ta karika u lancu.

5. Koliko i u kojem segmentu surađujete s drugim kustosima i/ili sa stručnjacima iz drugih područja?

Radila sam s mnogim kustosima: najviše s Tihomirom Milovcem, zatim sa Sue Cramer, kustosicom Muzeja suvremene umjetnosti iz Sydneya na izložbi *Radikalne umjetnosti iz Hrvatske*, s grupom kustosa izložbu *Aspekti – Pozicije* u Muzeju moderne umjetnosti u Beču, s Anom Dević izložbu *Chinese Whispers* u Apex Art u New Yorku i drugima... Pojedine teme/izložbe zahtijevaju suradnju sa stručnjacima za različita područja umjetnosti i ne samo umjetnosti. To mi je omogućilo da upoznam mnoge izuzetne kustose i teoretičare umjetnosti i s njima radim. Kada smo radili izložbu i knjigu *Ukrajinska avangarda 1910–1930*, Tihomir i ja smo okupili desetak najboljih svjetskih eksperata za to područje. Zajednički rad me uvijek jako veseli. Dijalog nudi nova rješenja. Pogledajte WHW kako su uspješne!!!

Sada radim zajedno sa Zdenkom Badovinac, Edom Čufer, Charlesom Harrisonom, Borisom Groysom, Vitom Havranekom, Pjotorom Piotrowskim i Cristinom Freire na izložbi *L'Internationale – The Post-war Avant-garde Project*.

6. Kako u svojim projektima promišljate i provodite medijaciju između umjetničkog rada i publike?

Iako sam nezavisna kustosica, svoje projekte skoro uvijek realiziram u institucijama. Tu sam ja relativno konzervativna. Volim dobre muzeje i mislim da se njihove službe mogu uspješnije od mene baviti publikom. Neke izložbe su više, a neke manje komunikativne.

7. Koja je, po vama, razlika između institucionalnih i nezavisnih (kustoskih) pozicija?

Teorijski, o tome bi se moglo pričati, ali s obzirom da sam nekad radila u muzeju a sad sam nezavisna kustosica, reći ću nešto o tome kako se ja osjećam. Za mene osobno neka veća razlika ne postoji.

Ako je institucija liberalna i ako se koriste demokratske procedure odlučivanja na kolegijima, kustos može realizirati svoje ideje slobodno i u tome imati potporu i suradnju. Ipak, ma kako volite i cijenite instituciju u kojoj radite, vi se ne možete slagati sa svim programima i strategijama koje se tamo odvijaju. Institucija kustosu daje prednost ali mu je ujedno i teret. Kada ste nezavisni kustos, zastupate sami sebe i ja se tu osjećam odlično. Prije nego što sam počela raditi kao nezavisna kustosica (1999.) realizirala sam mnoge izložbe u zemlji i inozemstvu, poznavala umjetnike, kustose i direktore muzeja, tako da sam dosta bezbolno prešla u slobodnu profesiju. Sada umjesto da radim u jednom muzeju radim s mnogima i to mi je mnogo zanimljivije – novi ljudi, prelijepa arhitektura muzeja, specijalizirane ekipe koje rade na izdavaštvu, preuzimanju radova, postavljanju, edukaciji... U mnogim muzejima u inozemstvu drugačija je podjela rada nego kod nas, ona je funkcionalnija pa se kustos više može baviti svojim poslom.

8. Kako se financiraju vaši programi?

Mene najviše veseli kada me neki muzej pozove da za njih radim izložbu ili sudjelujem u nekom njihovom projektu. Tada ja uopće ne brinem o financiranju. Kada sama iniciram projekt, procedura je sljedeća: apliciram za sredstva kod Ministarstva kulture i Gradskog ureda za kulturu. Kada oni odobre dio troškova, onda tražim dalje. Uglavnom tražim partnere za izložbu. Npr. kada sam radila izložbu *Veze – suvremeni umjetnici iz Australije* za HDLU, partner u Australiji mi je bio Melbourne's Living Museum, jer potpora koju sam tražila od Arts Victoria mogla se realizirati jedino preko australske institucije. Oni su pomogli u organizaciji transporta djela, u dolasku umjetnika itd. Tražila sam sponzore u Zagrebu, zatim sam izložbu pokazala u Ljubljani, koja je participirala u ukupnim troškovima izložbe. Bila je to zahtjevna, komplicirana i skupa izložba za koju sam dugo skupljala sredstva. Problem nastaje ako uđem u projekt a ne uspijem naći strane partnere za izložbu, jer sredstva od Ministarstva i Grada barem su četiri puta manja od potrebnih. Također, njihovi odgovori dolaze prekasno pa kustos teško može organizirati izložbu na vrijeme.

9. Što mislite o odnosu kulturne produkcije i privatnog sektora u Hrvatskoj – korporativni natječaji/nagrade (T-com, Erste...) te privatne kolekcije (Filip Trade, Essl kolekcija...)?

Napokon se privatni sektor zainteresirao za suvremenu umjetnost i kod nas. Ali pitanje je da li ljudi koji žele svoj novac uložiti u promociju suvremene

umjetnosti, u svoje kolekcije i sl., imaju sluha za prave vrijednosti i da li se konzultiraju sa stručnjacima. Kada sam otišla iz MSU mislila sam da nikada više neću sudjelovati u formiranju kolekcije i to mi je bilo žao. Danas sam ponovo u tom poslu. Radim za kolekciju Kontakt Erste banke u Beču zajedno sa Silvijom Eiblmayr, Georgom Schöllhammerom, Jiri Ševčíkom i Adamom Szymczykom. Pozvani smo 2004. godine da kao tim koncipiramo kolekciju i radimo na njoj. To je danas ozbiljna kolekcija srednjoeuropske i istočnoeuropske suvremene umjetnosti s povijesnom jezgrom iz 1960-ih oko koje se kolekcija dalje širi prema najnovijim radovima i najmlađim autorima. Trudili smo se nabaviti ključna remek-djela umjetnika među kojima su Julius Koller, Julije Knifer, Stano Filko, Jiří Kovanda, Edward Krasinski, Karel Malich, Tomislav Gotovac, Sanja Iveković, Dalibor Martinis, Vlado Martek... Mnogi radovi mogli su se vidjeti na izložbama kolekcije koje smo dosada organizirali u Beču, Beogradu, New Yorku, Karlsruheu itd., ili pak na velikim manifestacijama poput *Documente* koje od *Kontakta* traže posudbe. Mi se nadamo da će ova kolekcija pružiti mogućnost publici i stručnjacima da revidiraju svoje shvaćanje povijesti suvremene umjetnosti i unijeti malo pravde u naš podijeljeni svijet.

10. Ostvarujete li svojim projektima međunarodnu suradnju te zašto vam je to bitno?

Da, surađujem međunarodno, inače ne bih imala posla. Šalim se. Mene je uvijek zanimala promocija naše umjetnosti u svijetu, radila sam izložbe u mnogim gradovima od Beča i Graza do Vilnusa i Rige, od New Yorka i Pittsburgha do Sydneya. S druge strane volim istraživati u inozemstvu i raditi sa stranim umjetnicima. Svijet je lijep i širok.

11. Kakav bi po vašem mišljenju trebao biti prijenos kustoskog znanja? Podržavate li "institucionaliziranje kustoskih modela" u raznim tipovima kustoskih programa?

Bilo bi lijepo kada bi kod nas postojalo nešto kao Bard College. Tada mladi ljudi ne bi gubili vrijeme učeći na svojim pogreškama. Mi smo u Institutu za suvremenu umjetnost (bivšem SCCA) 1998. organizirali jednu kustosku radionicu koja je, čini mi se, bila dosta uspješna. Kasnije sam godinama predavala na kustoskoj radionici u SCCA u Ljubljani. Tamo su dolazili i studenti iz Zagreba jer očito za tim postoji potreba.

12. Koliko su vidljive i kako se manifestiraju uloga i odgovornost kustosa unutar aktualnih kulturnih politika u Hrvatskoj?

To mi je preteško pitanje. Mislim da kod nas nisu

IVANA
BAGO I
ANTONIA
MAJAČA
-
BLOK
-
BRANKO
FRANCESCHI
-
IVA
RADMILA
JANKOVIĆ
-
KONTEJNER
-
LEONIDA
KOVAČ
-
SANDRA
KRIŽIĆ
ROBAN
-
ZVONKO
MAKOVIĆ
-
ANTUN 125...
MARAČIĆ
-
TIHOMIR
MILOVAC
-
ANA
PERAICA
-
DAVORKA
PERIĆ
-
SABINA
SALAMON
-
**BRANKA
STIPANČIĆ**
-
KLAUDIO
ŠTEFANČIĆ
-
MARINA
VICULIN
-
JANKA
VUKMIR
-
WHW
-

prepoznati različiti profili kustosa pa se stoga neadekvatno podržavaju kustoski projekti. Također kod nas malo znači kvaliteta nečijeg rada i ugled koji su pojedini kustosi stekli u inozemstvu. Čini se da se od lokalnog ne vidi dalje.

BRANKA STIPANČIĆ JE POVJESNIČARKA UMJETNOSTI, KUSTOSICA I UREDNICA. ŽIVI I RADI U ZAGREBU, GDJE JE I ROĐENA 1953. GODINE. DIPLOMIRALA JE POVJEST UMJETNOSTI I KOMPARATIVNU KNJIŽEVNOST NA FILOZOFSKOM FAKULTETU U ZAGREBU. OD 1983. DO 1993. BILA JE KUSTOSICA U MUZEJU SUVREMENE UMJETNOSTI U ZAGREBU, A OD 1993. DO 1996. DIREKTORICA SOROS CENTRA ZA SUVREMENU UMJETNOST, ZAGREB. OD 1999. RADI KAO NEZAVISNA KUSTOSICA.

SAMOSTALNO JE OSTVARILA NIZ IZLOŽBI U KOJIMA SE PRVENSTVENO BAVI REKONTEKSTUALIZACIJOM HRVATSKE KONCEPTUALNE UMJETNOSTI, TJ. NOVE UMJETNIČKE PRAKSE: *RIJEČI I SLIKE* (SCCA, ZAGREB – MUZEJ SUVREMENE UMJETNOSTI, ZAGREB, 1994.), *LES PAYSAGES DES MOTS* (THE DRAWING ROOM, BERLIN, 2001.), *O NEPOZNATIM RADOVIMA* (GALERIJA NOVA, ZAGREB, 2006., ART RADIONICA LAZARETI, DUBROVNIK, 2006., GALERIJA ŠKUC, LJUBLJANA, 2006.), *JOSIP VANIŠTA* (GALERIJA NOVA, 2007.) I DR. BILA JE KUSTOSICA DVIJU RETROSPEKTIVNIH IZLOŽBI MANGELOSA U MSU U ZAGREBU (1990.) TE U MUSEU ARTE CONTEMPORANEA DE SERRALVES U PORTU 2003. GODINE, KAO I KUSTOSICA HRVATSKE SELEKCIJE UNUTAR IZLOŽBE *ASPEKTE/POSITIONEN – 50 JAHRE KUNST AUS MITTELEUROPA 1949–1999* (MUSEUM MODERNER KUNST, BEČ, 1999.).

JEDNA JE OD KUSTOSICA ZBIRKE SUVREMENE UMJETNOSTI GRUPE ERSTE BANK FOKUSIRANE NA SAKUPLJANJE RADOVA UMJETNIKA SREDIŠNJE, ISTOČNE I JUGOISTOČNE EUROPE ZAJEDNO S GEORGOM SCHÖLLHAMMEROM, SILVIOM EIBLMAYR, JIRIJEM ŠEVČIKOM, ADAMOM SZYMCZYKOM. OBJAVILA JE ESEJE I ČLANKE U ČASOPISIMA (*ZAREZ, FRAKCIJA, ŽIVOT UMJETNOSTI, PLATFORMA, M'ARS, RAZGLEDI, LIKOVNE BESEDE, GOLEMOTO STAKLO, BALKON*), KATALOZIMA I KNJIGAMA.

U POLJU SUVREMENE UMJETNOSTI ISTIČE SE NJEZINA UREDNIČKA DJELATNOST. UREDILA JE BROJNE KNJIGE I IZLOŽBENE KATALOGE: *IVO GATTIN* (MSU, ZAGREB, 1992.), *RIJEČI I SLIKE* (SCCA, 1995.), *GORAN TRBULJAK* (MSU, ZAGREB, 1996.), *ARTIST ON WORK* (GALERIJA ŠKUC, LJUBLJANA, 2005.), *JOSIP VANIŠTA – VRIJEME GORGONE I POSTGORGONE* (ZAGREB, 2007.), *MANGELOS 1–9 ½* (DAF, ZAGREB, 2007.), *THE EXPLOITATION OF DEAD* (MSU, ZAGREB, 2007.), *MLADEN STILINOVIĆ – ARTIST'S BOOKS* (ISTANBUL–EINDHOVEN, 2007. – ZAGREB, 2008.) I DR.

- RAZGOVORI

- STRATEGIJE

- PRIBLIŽAVANJA

KUSTOSKIH

PRAKSI